

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра психологія розвитку

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 12 «Психологія розвитку»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Психологія»

Спеціальність С4 «Психологія»

Галузь знань С Соціальні науки,
журналістика, інформація та міжнародні відносини

Затверджено на засіданні
кафедри Протокол №1 від
“26” серпня 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Психологія розвитку
Викладач	Климишин Ольга Іванівна
Контактний телефон викладача	0660942968
E-mail викладача	olha.klymyshyn@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний /заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Раз на тиждень відповідно до графіка консультацій. Формат консультацій: індивідуальні та групові консультації у робочі години (у вільний від занять та інших обов'язкових заходів час), індивідуальні дистанційно https://meet.google.com/cnj-fvcu-efb .

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія розвитку» є теоретико-методологічні засади досліджень розвитку людини як біо-соціо-духовної істоти впродовж онтогенезу. В межах курсу здійснюється вивчення принципів, механізмів, закономірностей психічного та особистісного розвитку, періодизації розвитку людини, залежність психічного розвитку від автентичного ресурсу, культурно-історичних та соціальних умов, особливості особистісних новоутворень та вікових криз, а також особливості психологічного супроводу розвитку особистості (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Психологія розвитку” є вивчення студентами теоретичних та практичних принципів і засад психології розвитку, формування уявлень про онтологічні психологічні чинники та закономірності психічного розвитку людини як біо-соціо-духовної істоти, особливості її психофізіологічного, сенсорно-перцептивного, когнітивного, емоційного, соціального розвитку та становлення різних видів діяльності. Основними *цілями* вивчення дисципліни “Психологія розвитку” є: розкрити зміст та навчити оперувати поняттєво-категоріальним апаратом психології розвитку; сформувані здатність оцінити персональний внесок видатних вчених у розбудову теоретико-методологічних засад психології розвитку та вміння пов'язувати останні з практичною діяльністю; сформувані уявлення про закономірності, умови і механізми психічного розвитку людини, особливості формування психічних якостей особистості, становлення і розвиток психічних процесів, станів, властивостей у дітей, підлітків, юнаків та дорослих; забезпечити вивчення студентами особливостей сензитивних періодів, питань внутрішньо особистісного вибору в процесі психічного розвитку особистості, вікових можливостей засвоєння знань, нормативних і ситуативних криз на кожному етапі онтогенезу; особливості психологічного супроводу розвитку на кожному з періодів онтогенезу.

4. Програмові компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів і характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, самогенно.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально- понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 19. Забезпечувати оптимальні психологічні умови розвитку особистості.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни		
Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Лекції	24	10
Семінарські заняття /практичні/ лабораторні	36	10
Самостійна робота	120	160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2 семестр	С4 «Психологія»	1 курс	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	лек ц ії	кількість год.	
		Семін. занятт я	сам .роб.
Тема 1. Вступ до психології розвитку.	2 год. / 1 год.	4/ 1 год.	10 год. / 1 0 год.
Тема 2. Психічний розвиток та його основні чинники.	2 год. /1 год. .	2 год. / 1 год.	10 год. / 2 0

			год.
Тема 3. Психологічні теорії розвитку особистості.	2 год. /	4 год./ 1 год	20 год. /

	2 год		30 год.
Тема 4. Періодизація вікового розвитку особистості.	2 год.	2 год. / 1 год.	10 год./1 0 год.
Тема 5. Психологічні особливості розвитку дитини немовлячого та раннього віку.	2 год.	4 год. / 1 год	10 год. / 10 год
Тема 6. Психологія розвитку дитини в дошкільному віці.	2 год. /1 год. .	4 год./1 год.	10 год./1 5 год.
Тема 7. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра	2 год. /1 год.	4 год./1 год.	10 год./1 0год.
Тема 8. Психологічні особливості розвитку підлітків.	2 го д./ 1 го д.	4 год./ 1 год.	10 год./ 15 год.
Тема 9. Психологічні особливості розвитку у період юності.	2 го д./ 1 год.	4 год./ 1 год.	10 год./ 15 год.
Тема 10. Психологічні особливості розвитку людини у період зрілості	4 го д./ 1 год.	4 год./ 1 год.	10 год./ 10 год.

<p>Тема 11. Особистість у просторі духовного розвитку: автентичні та соціокультурні чинники.</p>	<p>2 год. / 1 год.</p>	<p>2 год./</p>	<p>10 год./ 20 год.</p>
<p>Загалом</p>	<p>24 го д./ 10 го д..</p>	<p>36 год. / 10 год.</p>	<p>120 год. / 16 0 год.</p>
<p>6. Система оцінювання навчальної дисципліни</p>			
<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Максимальний бал, який студент може отримати за всіма видами контролю – 100 балів і виставляється у формі іспиту. Оцінка студента формується таким чином: 1. Поточний контроль: Робота на семінарських заняттях: - виступи на семінарських заняттях – 5 балів; - тематичне тестування – 22 бал; - самостійна робота – 8 балів; - написання та захист реферату або презентації – 5 балів; - дві контрольні роботи (тестування) – 10 балів. 2. Підсумковий контроль – максимально 50 балів.</p>		
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Дотримання форми розв'язання тестових завдань. При <i>підготовці словника термінів</i>, окрім використання лекційного матеріалу представленого на платформі дистанційного навчання, передбачена можливість використання психологічних словників за вибором студента з обов'язковим зазначенням його висхідних даних. Вимоги до <i>підготовки рефератів</i>: повідомлення готуються об'ємом 10-15 ст. зі вступом, основним викладом матеріалу, висновками, вказаним списком використаних джерел. У рефераті повинні бути відображеними: актуальність тематики дослідження, місце досліджуваної проблеми у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі; аналіз та узагальнення існуючих результатів; оцінка рівня повноти дослідження проблеми; обґрунтування необхідності проведення подальших досліджень. Особлива увага приділяється дотримання принципів академічної доброчесності при підготовці реферату.</p>		
<p>Семінарські заняття</p>	<p>У межах запланованих семінарських занять є обов'язковими п'ять усних відповідей, які оцінюються як «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно в 100-бальній системі. Обов'язковим є виконання усіх тематичних тестів та написання двох тестових контрольних робіт. <i>1. Усна відповідь на семінарі.</i> Оцінюється виступ студента з одного з питань плану заняття. <i>Критерії:</i> Повнота та глибина знань, розуміння суті матеріалу, вміння застосовувати теорію на практиці та творчий підхід до розв'язання завдань. <i>Шкала оцінювання (100 балів):</i> 90–100 («Відмінно»): Глибокі знання, впевнене пояснення змісту, здатність до</p>		

творчого аналізу.

○70–89 («Добре»): Орієнтація в більшості питань, правильні відповіді, але з труднощами у детальному поясненні сенсів.

○50–69 («Задовільно»): Уривчасті знання, слабка розуміння теми та труднощі з формулюванням думок.

○1–49 («Незадовільно»): Відсутність базових знань або їхнє хибне трактування.

2. Тематичне тестування.

Проводиться для перевірки теоретичної бази та практичних навичок у межах теми заняття. Тести закритого типу (одна правильна відповідь із чотирьох). Підготовка: Повторення теорії та закріплення навичок самоконтролю.

Критерії оцінювання (100 балів): 90–100 («Відмінно»): Від 90% вірних відповідей. 70–89 («Добре»): Від 70% вірних відповідей. 50–69 («Задовільно»): Від 50% вірних відповідей. 1–49 («Незадовільно»): Менше 50% вірних відповідей.

3. *Самостійна робота.* Передбачає підготовку словника термінів до кожної теми лекції. Робота передбачає систематизацію ключових понять до кожної лекційної теми. Студент має самостійно опрацювати навчальну літературу, виокремити основні терміни та надати їх точні визначення. *Вимоги:* Терміни мають відповідати темі лекції. Визначення повинні бути науково коректними, лаконічними та систематизованими в алфавітному або тематичному порядку. Копіювання без осмислення та відсутність ключових понять теми є недопустимими. Критерії оцінювання:

- повнота охоплення: наявність усіх базових термінів, передбачених програмою курсу;
- наукова точність: правильність формулювань та відповідність фаховій термінології;
- систематизація: логіка побудови словника та зручність у використанні;
- розуміння термінології: здатність студента пояснити значення будь-якого терміна зі свого словника.

Шкала оцінювання (у 100-бальній системі):

- 90–100 балів «відмінно» — словник містить вичерпний перелік термінів, що повністю розкривають тему. Визначення точні, логічні та глибокі. Студент вільно оперує поняттями та демонструє високу культуру роботи з науковими джерелами.
- 70–89 балів «добре» — словник включає більшість необхідних термінів. Визначення загалом правильні, але можуть містити незначні неточності або бути дещо неповними. Студент розуміє зміст термінів, проте не завжди може детально пояснити їхні взаємозв'язки.
- 50–69 балів «задовільно» — словник має фрагментарний характер: представлено лише основні або частину необхідних понять. Визначення занадто спрощені або скопійовані без належного редагування. Студент важко орієнтується у термінології.
- 1–49 балів «незадовільно» — робота не відповідає темі, кількість термінів мінімальна, а їхні значення подані помилково. Студент не розуміє змісту використаних понять або словник підготовлений шляхом дослівного запозичення без опрацювання.

Умови допуску до підсумково-го контролю	Виконання всіх передбачених силабусом завдань є умовою допуску до підсумкового контролю (екзамену). Мінімальний набраний студентом бал допуску до екзамену – 25 балів.
Підсумковий контроль	Результати екзамену оцінюються у балах (максимальна кількість – 50) та включаються у підсумкову оцінку з навчальної дисципліни. Підсумковий семестровий контроль у вигляді екзамену проводиться у формі виконання тестових екзаменаційних завдань.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи Підготовка письмових робіт у форматі рефератів та розв’язання практичних задач передбачає вміння творчо підходити до аналізу інформації, проявляти вміння ідентифікувати психологічні проблеми,

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності студентом передбачає: свідому орієнтацію на запобігання плагіату у будь-яких формах його прояву: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Регламентация дотримання академічної доброчесності в умовах освітнього процесу задекларована в «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» https://kc.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/45/2024/09/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

Відвідування занять Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов’язковим. Заохочується активна участь студентів в обговоренні програмового матеріалу на семінарських заняттях, доповнення відповідей інших студентів, використання додаткової літератури для підготовки до семінару. Усі завдання навчальної дисципліни повинні бути виконані та подані своєчасно. Передбачено відпрацювання студентом пропущених занять у форматі проходження тематичного тесту та підготовки реферату відповідно до теми пропущеного семінарського заняття.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

Основна:

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: навч. посібник. Харків, 2015. 336 с.
2. Аханова А. В. Психологія (загальна та вікова) : навч.посіб. Київ : Патерик, 2024. 255 с.

3. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. Суми : Сумський державний університет, 2024. 190 с.
4. Кацавець Р. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 112 с.
5. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2024. 152 с
6. Крайніков Є.В. Психологія розвитку. Словник-довідник. Київ : Арістей, 2004. 280 с.
7. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості : навч. посіб. Суми : Універ. книга, 2024. 459 с.
8. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2024. 384 с.

Додаткова література:

1. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 340 с.
2. Дептула М, Поторська А., Борших ІІ. Рання профілактика проблем психосоціального розвитку і ризикованої поведінки дітей та молоді : монографія. Бидгощ : Університету Казимира Великого, 2019. 158 с.
3. Дуткевич Т. Дитяча розвивально-корекційна психологія : модульний навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2021. 304 с.
4. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. Київ : Центр початкової літератури. 2007. 392 с.
5. Климишин О.І. Психологічні особливості розвитку духовності старшокласників у процесі навчання. Дисерт. на здобут. наук. ступ. канд. псих. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2004. 220 с.
6. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці. Монографія. Суми: Видавництво СумДПУ, 2020. 324 с.
7. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років: Монографія. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.
8. Максименко Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ: ЦУЛ. 2020. 200 с.
9. Павелків Р., Харченко Е. Геронтопсихологія: Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ : Центр початкової літератури. 2020. 476 с.
10. Павелків Р.В., Цигипало О.П, Дитяча психологія. Київ : Академвидав, 2008. 431 с.
11. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: Монографія. К.: Наш час, 2005. 280 с.
12. Поуль В., Волошенко Л. Психологічні умови розвитку вольової поведінки старших дошкільників та молодших школярів [Текст]: монографія. Х. : ДонОІППО, 2019. 304 с.
13. Психологія людей літнього віку [Текст]: навч. посібник. Київ : Геопрінт, 2021. 288 с
14. Самошкіна Л.М. Вікова психологія: навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом. Дніпропетровськ: вид-во ДНЕУ, 2006. 248 с.
15. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 346 с.
16. Токарева Н.М., Шамне А.В. Основи вікової психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 283 с.
17. Шамне А. В. Теорія та практика психосоціального розвитку у підлітково-юнацькому віці. Монографія. К. : ТОВ ВНП «Інтерсервіс», 2015. 488 с.
18. Ямницький В. М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці : автореф. дис... д-ра психол. наук : 19.00.07. К., 2005. 40с.